

JOEEP

e-ISSN: 2651-5318
Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Ekonomik Güven Endeksi ile Dolar Kurunun Banka ve Kredi Kartı Harcamalarına Etkisi**The Effect of Economic Confidence Index and Dollar Exchange Rate on Bank and Credit Card Expenditures*Yasemin Karataş Elçiçek^{a,**} & Hasan Sezgin^b^a Dr. Öğretim Üyesi, Siirt Üniversitesi, 56100, Siirt/Türkiye
ORCID: 0000-0001-7423-5839^b Dr., SMMM, 10100, Balıkesir/Türkiye
ORCID: 0000-0001-9110-6801

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 5 Eylül 2024

Düzeltilme tarihi:

Kabul tarihi: 27 Ekim 2024

Anahtar Kelimeler:

Banka ve kredi kartı harcamaları

Ekonomik güven endeksi

Dolar kuru

ARTICLE INFO

Article history:

Received: September 5, 2024

Received in revised form:

Accepted: October 27, 2024

Keywords:

Bank and credit card expenditures

Economic confidence index

Dollar exchange rate

ÖZ

Günümüzde teknolojik imkanların kart kullanımı için gerekli olan alt yapıyı sağlamasıyla birlikte banka ve kredi kartı kullanımıyla yapılan harcama işlemlerine yönelim artmıştır. Söz konusu harcama tutarlarını etkileyen pek çok faktör olmakla birlikte bu faktörlerden iki tanesi ekonomiye duyulan güven ya da ekonominin geleceğine dair beklentiler ve ülke para biriminin diğer ülke paraları karşısındaki değeridir. Dolayısıyla ekonomik güven endeksi ve dolar kurunun banka ve kredi kartı harcama tutarlarını etkileme yönünün belirlenmesi çalışmanın motivasyonunu oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı Türkiye'deki banka ve kredi kartı harcamaları ile ekonomik güven endeksi ve dolar kuru arasındaki uzun/kısa dönemli ilişkinin incelenmesidir. Çalışmanın inceleme dönemi Mart 2014-Mart 2024 olarak belirlenmiş ve yöntem olarak gecikmesi dağıtılmış otoregresif modele dayalı sınır testi (ARDL) kullanılmıştır. Analiz gerçekleştirilirken öncelikle uygun gecikme uzunluğu belirlenip modelin kararlılığına dair tanı testleri yapılarak uygun model belirlenmiş, sonrasında ise eşbütünlük analizi yapılmıştır. Eşbütünlük ilişkisinin varlığı tespit edildikten sonra sırasıyla uzun dönem ve kısa dönem katsayıları elde edilmiştir. Analizden elde edilen sonuçlara göre banka ve kredi kartı harcama tutarları uzun dönemde dolar kurundan, kısa dönemde ise ekonomik güven endeksinden pozitif yönde etkilenmektedir. Elde edilen sonuçların incelenen dönem açısından beklentiler doğrultusunda çıktığı söylenebilmektedir.

ABSTRACT

In the wake of today's technological opportunities that provide the necessary infrastructure for card use, the tendency towards expenditure transactions using bank and credit cards has increased. Although there are many factors that affect the expenditure amounts in question, two of these factors are confidence in the economy or expectations about the future of the economy and the value of the country's currency against other countries' currencies. Therefore, the present study has been designed with the motive of determining the direction in which the economic confidence index and dollar exchange rate affect bank and credit card expenditure amounts. In this regard, this study seeks to examine the long/short term relationship between bank and credit card expenditures, economic confidence index and dollar exchange rate in Türkiye. The examination period of the study was determined as March 2014-March 2024, and bounds test (ARDL) based on distributed lag autoregressive model was used as the method. While performing the analysis, the appropriate model was identified following the determination of the appropriate lag length and diagnostic tests on the stability of the model, and then cointegration analysis was performed. Once the existence of cointegration relationship was determined, long-term and short-term coefficients were obtained, respectively. According to the results obtained from the analysis, bank and credit card expenditure amounts are positively affected by the dollar exchange rate in the long term and by the economic confidence index in the short term. It can be suggested that the results are in line with the expectations for the relevant period.

* Bu çalışma 16-18 Mayıs 2024 tarihlerinde Bilecik, Türkiye'de gerçekleştirilmiş olan 4. Uluslararası Bankacılık Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

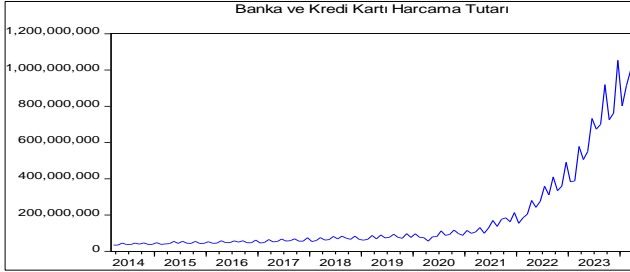
** Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: yaseminkaratas@siirt.edu.tr

1. Giriş

Kredi kartı, kart çıkaran kuruluşların önceden belirlediği bir limit dahilinde müşterilerine verdiği, nakit para kullanımını gerektirmeden alışveriş yapma ya da nakit kredi çekme imkanı veren ödeme aracıdır. Diğer bir ifadeyle kredi kartı bankada kredinin olması demektir. Zira kredi kartına sahip olanlar hesaplarında hiç paraları olmasa bile alışveriş yapabilirler. Yapılan bu alışverişin bedeli banka tarafından kart sahibi adına ortalama olarak bir ay boyunca ödenir. Sonrasında banka her ay düzenli bir şekilde hesap bildirim cetveli düzenleyerek durumu kart kullanıcıya bildirir. Kart kullanıcısı ise son ödeme tarihinde isterse hesap bildirim cetvelindeki tutarın tamamını ödeyebilir isterse de yasal olarak belirlenen minimum ödeme tutarını ödeyerek geri kalan kısmını belli bir faiz karşılığında kredilendirebilir. Bu şekilde kredilendirebilme imkanı vermesi, itibar göstergesi olarak görülmesi, para taşımanın riskini azaltması, puan biriktirilerek bedava alışveriş olanağı sağlaması gibi nedenlerden dolayı kullanımı her gün biraz daha yaygınlaşmıştır (Kaya, 2009: 1). Kredi kartı kullanımının kart kullanıcılarına faydalarının yanında ekonomik sisteme de olumlu katkısı olmaktadır. Bu katkılar, ekonominin kayıt altına alınmasını sağlayarak vergi gelirlerini artırması, nakit işlemlerle kıyaslandığında işlem maliyetini azaltması, GSMH' yı artırması, enflasyonu düşürücü bir etki yaratması şeklinde sıralanabilir. (bkm.com.tr). Şekil 1'de 2014:03-2024:03 dönemi banka ve kredi kartı harcama tutarları verilmiştir.

Şekil 1. 2014:03-2024:03 Dönemi Banka ve Kredi Kartı Harcama Tutarı

Kaynak: (tcmb.gov.tr)

Döviz kuru, herhangi bir ülke parasının diğer ülke parası cinsinden değerini belirten göstergedir (Krugman vd, 2012: 320). Döviz kurundaki değişimler, kişiden kişiye ya da ülkeden ülkeye farklı düzeyde etkiler yaratsa da satın alma kararından tasarruf planlarımıza kadar pek çok konuda günlük hayatımızı etkilemektedir. Döviz kurunun harcama üzerindeki etkisi doğrudan ve dolaylı olarak iki şekilde değerlendirilebilir. Doğrudan etkide, genellikle belirsizlik arttıkça, gerek hane halkı gerekse firmalar tüketim harcamalarını azaltmaktadır. Bununla birlikte belirsizlik ortamında reel kesim üretimi azaltmakta ve bunun neticesinde gelir, ticaret, tüketim olumsuz etkilenmektedir. Dolaylı etkide ise firmalar üretmiş oldukları mal ve sunmuş oldukları hizmetlerin fiyatlarını yükselterek riskten kaçınmayı tercih edebilmektedir (Obstfeld ve Rogoff, 1998). Özellikle hammadde ve ara malı ithal ederek üretimlerini dışa bağımlı şekilde gerçekleştiren işletmelerin

ürün fiyatları döviz kurundan oldukça etkilenmektedir. Diğer bir ifadeyle döviz kurunun artması bu ürünlerin fiyatlarında artışa neden olmakta ve bunun neticesinde tüketici tarafından ödenen tutar da artmaktadır.

Ekonomik güven endeksi, üretici ve tüketicilerin ekonominin genel görünümüne yönelik değerlendirmelerini, beklentilerini, eğilim ve kararlarını kapsamlı olarak özetleyen bileşik öncü bir endekstir. Söz konusu endeks, mevsim etkisinden arındırılmış tüketici güveni göstergesi, hizmet, reel kesim (imalat sanayi), ticaret, perakende ve inşaat sektörlerine ilişkin güven göstergelerinin ağırlıklandırılarak birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (tuik.gov.tr). Ekonomiye olan güvenin artması firmaların hem mevcut durum hem de geleceğe dair beklentilerinin olumlu olduğunu ve üretimle/yatırımla ilgili harcamalarında artışa gidebileceklerini ifade etmektedir. Ayrıca firmaların ekonomik gidişata ilişkin olumlu beklentiye sahip olmaları tüketicilere ve dağıtım kanallarındaki araçlara ürünlerini daha makul koşullarda satmalarını sağlayacaktır. Bu durum kredi kartı harcamalarında artışa neden olacaktır. Ekonomiye olan güvenin azalması ise firmaların mevcut duruma ve geleceğe dair beklentilerinin olumsuz olduğunu üretimle/yatırımla ilgili harcamalarda azalışa gidebileceklerini belirtmektedir. Bununla birlikte firmaların ekonomik gidişata ilişkin olumsuz beklentiye sahip olmaları ürünlerini tüketicilere ve dağıtım kanallarındaki araçlara sıkı koşullarda satmak istemelerine neden olacaktır. Bu durum neticesinde de kredi kartı harcamalarının azalması beklenmektedir (Yıldırım ve Demir, 2021: 161).

Banka ve kredi kartı kullanım sayısını ve kart harcama tutarlarını etkileyen pek çok faktör bulunmakla birlikte bilhassa psikolojik faktör olarak nitelendirilebilecek döviz kuru ve ekonomik güven endeksinin kartlar üzerindeki etkisinin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü söz konusu iki değişkenin de günlük yaşamımızdaki ve gelecekteki harcama kararlarımız üzerinde etkisi büyüktür. Bu bağlamda çalışmada Mart 2014-Mart 2024 dönemi için dolar kuru ile ekonomik güven endeksinin banka ve kredi kartı harcama tutarları üzerindeki etkisi ARDL sınır testi ile incelenmiştir. Çalışmanın elde edilen sonuçlar açısından literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

2. Literatür

Uzgören vd. (2007) çalışmasında, 1994-2004 dönemi için kişi başı GSMH, enflasyon oranı, kredi kartı ve pos sayısının kredi kartı harcamaları üzerindeki etkisi 2000-2001 krizi de kukla değişken olarak analize dahil edilerek çoklu regresyon yöntemiyle araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçlarında pos sayısı, GSMH, enflasyon oranı ve kredi kartı sayısının kredi kartı harcamalarını artırdığı, finansal krizlerin ise kredi kartı harcamalarını azalttığı ifade edilmiştir. Mazibaş ve Tuna (2017) çalışmasında, Ocak 2004-Aralık 2012 dönemi için Türkiye'deki bireysel kredi kartı harcamaları ve tüketici kredileri ile tüketici güven endeksi, faiz oranı, GSYİH, tüketim malları ithalatı, hisse senedi piyasası ve enflasyon arasındaki ilişki ARDL ile Toda-Yamamoto testleri

kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonuçlarında, hisse senedi piyasası, GSYİH ve faiz değişkenlerinin uzun dönemde bireysel kredi kartı harcamaları ile tüketici kredilerini etkilediği belirtilmiştir. Prabheesh ve Rahman (2019) çalışmasında, 2006-2018 döneminde, Endonezya’da milli gelir, politika faiz oranı, kredi kartı faiz oranı, enflasyon, petrol fiyatları ve döviz kurunun kredi kartı harcamaları üzerindeki etkisi VAR analizi ile incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarında kredi kartı harcamalarındaki değişimin ekonomik büyümeyle açıklanabileceği ifade edilmiştir. Sönmezler vd. (2019) çalışmasında, Şubat 2012-Şubat 2018 dönemi için Türkiye’de geçinme indeksi ve tüketici güven endeksinin kredi kartıyla yapılan harcamalarda etkili olup olmadığı ARDL analizi ile incelenmiştir. Çalışmanın bulgularında değişkenler arasında uzun dönemli eşbütünleşme ilişkisinin tespit edildiği ve geçinme indeksinin uzun dönemde kredi kartı harcamalarını pozitif yönde etkilediği belirtilmiştir. Göv ve Salihoglu (2020) çalışmasında Türkiye düzeyinde, bireysel kredi kartı kullanımı ile para arzı ve ekonomik göstergeler arasındaki ilişki Ocak 2005- Ağustos 2019 dönemi için Granger nedensellik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Nedensellik analizi sonuçlarında tüketici fiyat endeksi, sanayi üretim endeksi, para arzı, döviz kuru ve faiz oranından kredi kartı kullanımına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisinin olduğu belirtilmiştir. Yıldırım ve Demir (2021) çalışmasında ise Ocak 2014-Ekim 2020 dönemindeki kredi kartı harcamaları ile tüketici fiyat endeksi, efektif dolar kuru ve güven endeksleri (reel kesim güven endeksi ve tüketici güven endeksi) arasındaki doğrusal ve doğrusal olmayan ilişki araştırılmıştır. Çalışmanın bulgularında açıklayıcı değişkenler ile kredi kartı harcamaları arasında uzun dönemli ilişki bulunduğu, ayrıca kısa ve uzun dönemde asimetric ilişkiye rastlanıldığı ifade edilmiştir. Kredi kartı harcamalarına ilişkin bir diğer çalışma da Başarır (2022) tarafından yapılmıştır. Söz konusu çalışmada Mart 2014- Aralık 2021 döneminde kredi kartı harcamaları ile tüketici tasarruf eğilimi ve tüketici güveni arasındaki ilişki incelenmiştir. Uzun dönemli ilişki sonuçlarında tüketici güven endeksinin kredi kartı harcamalarından negatif yönde etkilendiği, kısa dönemli ilişki sonuçlarında ise tüketici güven endeksinin kredi kartı harcamalarının gecikmeli değerlerinden düşük bir etkiyle pozitif yönde etkilendiği ifade edilmiştir. Ayrıca kısa dönemde tasarruf eğiliminin tüketici güven endeksi üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu da çalışmanın bir diğer sonucu olarak belirtilmiştir. Banka ve kredi kartı harcamaları ile tüketici fiyat endeksi ve tüketici güven endeksi arasındaki ilişkinin Mart 2014- Kasım 2022 dönemi için ARDL analiziyle incelendiği Vergili (2023) çalışmasında değişkenler arasında uzun dönemli eşbütünleşme ilişkisi tespit edilmiştir. Bununla birlikte ARDL analizi uzun dönem bulgularında kredi kartı harcamalarının tüketici güven endeksinden negatif yönde etkilendiği ifade edilmiştir. Makroekonomik değişkenlerin bireysel kullanılan kredi kartı sayısı üzerindeki etkisinin Şubat 2014- Aralık 2021 dönemi için uzun ve kısa dönemli olarak incelendiği Tütüncü (2023) çalışmasında Hatemi J (2008) eşbütünleşme

testi ve Hacker ve Hatemi J (2006) nedensellik testi kullanılmıştır. Çalışmanın uzun dönem sonuçlarında, kredi kartı kullanımının işsizlik ve milli gelir değişkenlerinden negatif, enflasyon ve döviz kuru değişkenlerinden ise pozitif yönde etkilendiği ifade edilmiştir. Hacker ve Hatemi J nedensellik testi sonuçlarında ise enflasyon ve milli gelirden kredi kartı kullanım sayısına doğru tek yönlü, kredi kartı kullanım sayısından işsizlik oranına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu belirtilmiştir.

3. Veri Seti ve Metodoloji

Analize dahil edilen veri seti ve çalışmada kullanılan metodolojiye dair bilgiler aşağıdaki başlıklar altında açıklanmaktadır.

3.1. Veri Seti

Bu çalışmada 2014:03-2024:03 döneminde ekonomik güven endeksi ile dolar kurunun banka ve kredi kartı harcama tutarları üzerinde etkili olup olmadığının incelenmesi ve eğer etkiliyse bu etkinin yönünün belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada bağımlı değişken olarak tutar bazında banka ve kredi kartı harcamaları, açıklayıcı değişken olarak ise ekonomik güven endeksi ile dolar kuru kullanılmıştır. Çalışmada yer alan tüm değişkenler aylık frekansta olup doğal logaritmaları alınarak analize dahil edilmiştir. Değişkenlere dair veri setinin temininde evds2.tcmb.gov.tr ve www.tuik.gov.tr adreslerinden faydalanılmıştır. Analiz gerçekleştirilirken “Eviews 10” programı kullanılmıştır. Çalışmada analize dahil edilen değişkenlere dair bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışmanın Değişkenleri

Değişkenler	Açıklama
LnBKKHAR	Aylık bazda banka ve kredi kartı harcama tutarları
LnDK	Aylık bazda USD/TL
LnEGE	Aylık Bazda ekonomik güven endeksi

3.2. Metodoloji

Zaman serisi analizi yapılan çalışmalarda değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkisinin araştırılmasında eşbütünleşme testleri sıklıkla kullanılmaktadır. Bu testlerden birisi de Pesaran, Shin ve Smith (2001) tarafından literatüre kazandırılan ARDL (Autoregressive Distributed Lag) sınır testidir. ARDL sınır testi, değişkenler arasındaki kısa ve uzun dönemli ilişkiyi aynı anda inceleyebilen ve uzun dönemde değişkenlerin eşbütünleşik olup olmadığı hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan bir ekonometrik yöntemdir (Pesaran vd., 2001). ARDL sınır testi, Johansen (1988,1991) ve Engle-Granger (1987) gibi testlerin aksine analizde kullanılacak değişkenlerin durağanlık düzeyleri konusunda daha esneklerdir. Diğer bir ifadeyle Johansen (1988,1991) ve Engle-Granger (1987) testlerinin uygulanabilmesi için tüm değişkenlerin I(I) düzeyinde durağan olması şartı bulunmaktayken, ARDL sınır testinde değişkenler I(0) ve I(I) düzeyinde durağan olsalar bile analiz

yapılabilmektedir.

ARDL sınır testi uygulanırken ilk önce uygun gecikme uzunluğu belirlenip tanı testleri yapılarak uygun modele karar verilir. Sonrasında, sınır testi yöntemiyle değişkenler arasındaki eş-bütünleşme ilişkisi araştırılır ve eğer eş-bütünleşme ilişkisi tespit edilirse uzun-kısa döneme dair denklemler tahmin edilir. Eş-bütünleşme analizi yapılırken Wald testi (F-testi) kullanılabilir. F-testi uygulandığında Pesaran vd. (2001) tarafından hesaplanan kritik değerlerin kullanılması gerekmektedir. Hesaplanan F-istatistiği kritik değerlerden küçük çıkarsa eş-bütünleşme ilişkisinin olmadığı söylenebilirken, F-istatistiği kritik değerlerden yüksek çıkarsa eş-bütünleşme ilişkisinin varlığından bahsedilebilir. Ancak F- istatistiği kritik değerler arasında bir değer çıkarsa eş-bütünleşme ilişkisine dair herhangi bir yorum yapılamamaktadır (Pesaran vd. 2001: 290).

Analizde yer alan değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkisinin incelendiği ARDL sınır testi modeli aşağıdaki gibidir:

$$\text{LnBKKHAR}_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^k \alpha_{1i} \text{LnBKKHAR}_{t-i} + \sum_{i=0}^l \alpha_{2i} \text{LnDK}_{t-i} + \sum_{i=0}^m \alpha_{3i} \text{LnEGE}_{t-i} + \sum_{i=0}^n \alpha_{4i} \text{Dummy}_{t-i} + \varepsilon_t \quad (1)$$

Analizde yer alan değişkenler arasındaki kısa dönem

Tablo 2. Durağanlık Analizi Sonuçları

Değişkenler	Düzyer Değer		PP	
	ADF		Sabit	Sabit+Trend
LnBKKHAR	3.226956	Sabit+Trend	0.728602	-1.263358
LnEGE	-4.232909***		-4.174990***	-4.380552***
LnDK	1.345303		1.703776	-1.405539
Değişkenler	Birinci Fark			
	ADF		PP	
	Sabit	Sabit+Trend	Sabit	Sabit+Trend
LnBKKHAR	-17.40961***	-18.53158***	-23.95786***	-29.79393***
LnEGE	-	-	-	-
LnDK	-8.076135***	-8.307779***	-6.804998***	-6.823103***

NOT: “***” %1 önem düzeyindeki anlamlılığı belirtmektedir.

Değişkenlerin durağanlık durumları değerlendirildiğinde, LnEGE değişkeninin gerek ADF gerekse PP test sonucunda düzey değerinde durağan olduğu, bununla birlikte LnBKKHAR ve LnDK değişkenlerinin her iki test sonucunda da düzey değerlerinde durağan olmayıp birinci farkları alındığında durağan hale geldikleri söylenebilir. Bu durum ARDL sınır testi analizinin uygulanabilmesi için gerekli koşulların sağlandığını göstermektedir.

ARDL modelini uygulama aşamasında öncelikle uygun gecikme uzunluğu ve uygun modelin belirlenmesi gerekmektedir. Çalışmadaki veri setinin aylık frekansta

ilişkisinin incelendiği ARDL sınır testine dayanan hata düzeltme modeli aşağıdaki gibidir:

$$\Delta \text{LnBKKHAR}_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^k \alpha_{1i} \Delta \text{LnBKKHAR}_{t-i} + \sum_{i=0}^l \alpha_{2i} \Delta \text{LnDK}_{t-i} + \sum_{i=0}^m \alpha_{3i} \Delta \text{LnEGE}_{t-i} + \sum_{i=0}^n \alpha_{4i} \text{Dummy}_{t-i} + \beta \text{HDT}_{t-1} + \varepsilon_t \quad (2)$$

Model 2’deki “HDT” ifadesi hata düzeltme terimini belirtmektedir. HDT, kısa dönemde meydana gelen dengesizliklerin ne kadarlık kısmının uzun dönemde tekrardan dengeye geleceğini göstermektedir. Teorik açıdan, hata düzeltme teriminin negatif ve istatistik açıdan anlamlı olması beklenmektedir. HDT’ nin -1 ile 0 arasında bir değer olması son dönemdeki dengesizliklerin sadece bir kısmının ortadan kalktığını gösterirken, -1 e eşit olması son dönem dengesizliklerinin tümünün ortadan kalktığını göstermektedir (Düzgün, 2010: 236). Ayrıca bu terimin -2 ile -1 arasında bir değer çıkması hata düzeltme sürecinin hemen dengeye ulaşmadığını, uzun dönem denge değerlerinin etrafında azalan dalgalanmalar sergileyerek dengeye ulaştığını belirtmekteyken, -2 den küçük veya pozitif değer çıkması dengeden uzaklaştığını belirtmektedir (Alam ve Quazi, 2003: 97).

4. Ampirik Bulgular

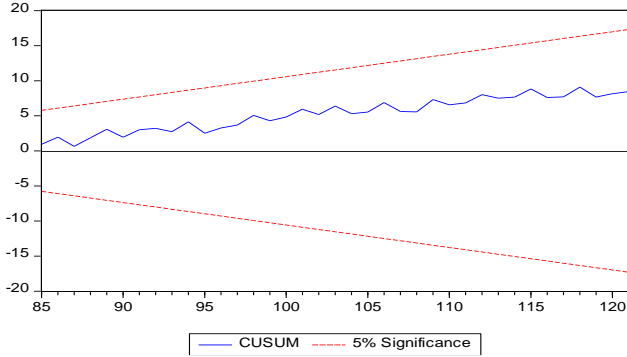
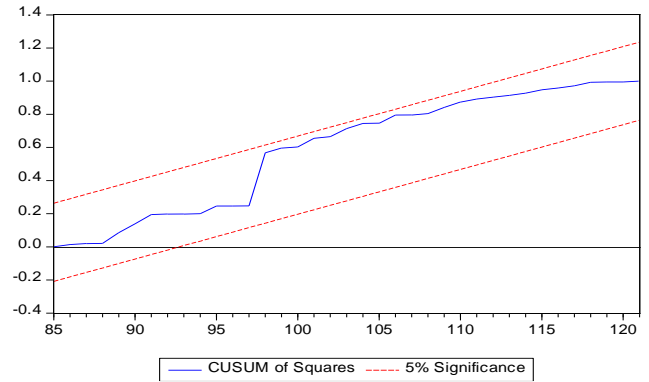
Analizden elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

olması nedeniyle 7 gecikmeye kadar deneme yapılmış ve Akaike Bilgi Kriteri’ne (AIC) göre uygun gecikme uzunluğu seçilmiştir. Uygun gecikme uzunluğunun belirlenmesinin ardından modelde farklı varyans ve otokorelasyon sorunun bulunup bulunmadığına dair testler (ARCH Testi ve Breush-Godfrey Otokorelasyon Testi) ile model istikrarlılık testi (CUSUM Test, CUSUM of Squares Test) yapılmıştır. Uygun gecikme uzunluğunun belirlenmesine dair sonuçlar ile otokorelasyon ve farklı varyans test sonuçları tablo 3’te yer alırken, model istikrarlılığına dair sonuçlar şekil-2 ve şekil-3’ te yer almaktadır.

Tablo 3. Sınır Testi İçin Uygun Gecikme Uzunluğu ve Uygun Model Tespitine Dair Sonuçlar

	Gecikme Uzunluğu	Akaike Bilgi Kriteri (AIC)	Otokorelasyon (Breush Godfrey) Testi (Olasılık Değerleri)	Farklı Varyans (ARCH) Testi (Olasılık Değerleri)	Seçilen Uygun Model
LnBKKHAR _t	1	-0.678666	0.0000	0.0272	ARDL(4,4,0,0)
	2	-1.163812	0.7231	0.8851	
	3	-1.163812	0.7231	0.8851	
	4	-1.164724	0.9522	0.8173	
	5	-1.164724	0.9522	0.8173	
	6	-1.164724	0.9522	0.8173	
	7	-1.164724	0.9522	0.8173	

Banka ve kredi kartı harcama tutarlarına ilişkin uygun gecikme uzunluğu ve uygun model tespit edilirken model istikrarlılığı konusunda problemle karşılaşmış ve modele yapay (dummy/kukla) değişken eklenerek problem giderilmiştir. Dolayısıyla problemin giderilmesinin ardından uygun gecikme uzunluğu "4"; uygun model ise "ARDL(4,4,0,0)" olarak belirlenmiş ve başka herhangi bir problemle karşılaşılmamıştır.

Şekil 2. Cusum Test**Şekil 3.** Cusum of Squares Test

Model istikrarlılık test sonuçlarında da modele kukla değişken dahil edilmesiyle birlikte model istikrarlılığıyla ilgili problemin giderildiği görülmektedir.

Tablo 4. Eşbütünleşme Sonuçları

Banka ve Kredi Kartı Harcama Tutarı	
K	3
F-İst	6.224413

Not: %1 seviyesinde alt sınır: 3.65, %1 seviyesinde üst sınır: 4.66 %5 seviyesinde alt sınır 2.79, %5 seviyesinde üst sınır: 3.67

Tablo 4'deki sonuçlarda hesaplanan F-istatistiği değerinin üst sınır değerinden yüksek çıktığı görülmektedir. Bu durum değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisinin varlığını belirtmektedir.

Tablo 5. ARDL(4,4,0,0) Modeli Uzun Dönem Bulguları

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	t-istatistiği	Olasılık Değeri
LnDK	0.300787	0.141353	2.127922	0.0357
LnEGE	-0.020549	0.088506	-0.232173	0.8169
Dummy	0.021411	0.023292	0.919251	0.3601
C	0.112601	0.405754	0.277510	0.7819

Tablo 5'teki sonuçlara bakıldığında uzun dönemde banka ve kredi kartı harcama tutarlarının istatistiksel olarak %5 önem düzeyinde pozitif yönlü olarak dolar kurundan etkilendiği görülmektedir. Yani dolar kurunda meydana gelen artışlar

banka ve kredi kartı harcama tutarlarını artırırken, dolar kurunda meydana gelen azalışlar banka ve kredi kartı harcama tutarlarını azaltmaktadır.

Tablo 6. ARDL(4,4,0,0) Modeli hata Düzeltme Modeli Bulguları

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	t-istatistiği	Olasılık Değeri
LnBKKHAR (-1)	0.045881	0.288232	0.159180	0.8738
LnBKKHAR (-2)	-0.420565	0.189149	-2.223456	0.0283
LnBKKHAR (-3)	-0.174592	0.088671	-1.968986	0.0516
LnEGE	0.869434	0.188961	4.601116	0.0000
LnEGE(-1)	0.333407	0.204599	1.629566	0.1062
LnEGE(-2)	0.005402	0.200911	0.026887	0.9786
LnEGE(-3)	-0.509985	0.195746	-2.605345	0.0105
HDT	-1.939902	0.341232	-5.684986	0.0000

Tablo 6' da yer alan bilgilerde hata düzeltme katsayısının istatistiksel olarak %1 önem düzeyinde anlamlı çıkarak -1 ile -2 arasında bir değer aldığı görülmektedir. Bu sonuç hata düzeltme sürecinin uzun dönem denge değerleri etrafında, azalan dalgalanmalar sergileyerek dengeye ulaştığını belirtmektedir (Alam ve Quazi, 2003;97). Kısa dönemli ilişkiye dair parametre sonuçlarında ise banka ve kredi kartı harcama tutarlarının ekonomik güven endeksinden pozitif yönde etkilendiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle ekonomiye olan güvenin artması kısa dönemde banka ve kredi kartı harcama tutarlarını artırırken, ekonomiye olan güvenin azalması banka ve kredi kartı harcama tutarlarını azaltmaktadır.

5. Sonuç

Ekonomik güven endeksi ile dolar kurunun banka ve kredi kartı harcama tutarı üzerinde etkili olup olmadığının incelendiği çalışmada Mart 2014- Mart 2024 dönemi ARDL sınır testi yardımıyla analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarında banka ve kredi kartı harcama tutarının uzun dönemde dolar kurundan, kısa dönemde ise ekonomik güven endeksinden pozitif yönde etkilendiği bulgulanmıştır. Diğer bir ifadeyle uzun dönemde dolar kurundaki artışın, kısa dönemde ise ekonomik güven endeksindeki yükselişin banka ve kredi kartı harcama tutarını artırdığı görülmektedir. Elde edilen sonuçlar dolar kuru açısından değerlendirildiğinde, dolar kurunda yaşanan artışların, kart harcamalarına yansıdığı söylenebilmektedir. Özellikle son yıllardaki döviz artışı ve bu artışın ürün/hizmet fiyatlarına yansımaları göz önünde bulundurulduğunda banka/kredi kartı harcama tutarının artmasının beklentiler doğrultusunda olduğu ifade edilebilmektedir. Ayrıca enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde tüketicilerin satınalma gücündeki düşüşle birlikte aynı miktardaki mala daha fazla harcama yapmak zorunda kalmasının ya da ileride fiyatlar genel düzeyinde daha yüksek bir artış olacağı beklentisiyle mal ve hizmet alımlarını ertelememe davranışı sergilemesinin de harcama tutarında artışa yol açtığı düşünülmektedir.

Çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç, ekonomiye olan güvenin banka ve kredi kartı harcama tutarlarını artırdığı şeklindedir. Bu durum bireylerin ya da işletmelerin ekonomiye olan güvenleri arttıkça cari harcamalarını daha rahat yapabildiklerini ve harcamaları yaparken de banka/kredi kartlarını kullandıkları şeklinde

yorumlanmaktadır. Zira ekonomik sistemde her şeyin yolunda olduğu düşüncesinin tasarruf yapma eğilimini azaltarak harcama eğilimini artıracak ve bu harcamaların da kullanımının daha rahat olması nedeniyle kart aracılığıyla yapılarak harcama tutarında artışa neden olacağı düşünülmektedir.

Çalışma sonuçları Göv ve Salihoğlu (2020), Yıldırım ve Demir (2021) gibi çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte çalışmadaki analizlerden anlamlı sonuçlar elde edilmesine rağmen bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu sınırlılıklardan ilki, çalışmaya on yıllık bir zaman diliminin (2014-2024) kesintisiz olarak dahil edilmesi ve covid-19 salgın döneminin (pandemi) ayrı olarak ele alınmamasıdır. Zira pandemi döneminde tüketim alışkanlıklarının önemli ölçüde değiştiği de göz önünde bulundurulduğunda bu dönemin ayrı olarak ele alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. İkinci kısıt ise banka ve kredi kartı harcama tutarı üzerinde sadece ekonomik güven endeksi ve dolar kurunun etkisinin incelenmesidir. Dolayısıyla elde edilen sonuçlar yorumlanırken bu sınırlılıkların göz önünde bulundurulması faydalı olacaktır. İleride yapılacak olan çalışmalarda daha fazla değişken eklenerek banka ve kredi kartı harcama tutarları üzerinde hangi faktörlerin etkili olduğu tekrardan analiz edilebilir.

Kaynakça

- Alam, I., & Quazi, R. (2003). Determinants of capital flight: An econometric case study of Bangladesh. *International Review of Applied Economics*, 17(1), 85-103.
- Başarır, Y. (2022). The relationship between credit card expenditures, consumer confidence and consumers' saving tendencies. *Journal of Empirical Economics and Social Science*, 4(1), 65-77.
- Düzgün, R. (2010). Türkiye ekonomisinde para ve maliye politikalarının etkinliği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 230-237.
- Göv, A., & Salihoğlu E. (2020). Türkiye'de ekonomik göstergeler ve para arzının bireysel kredi kartı kullanımına etkileri. *The Journal of International Scientific Researches*, 5(1), 50-63.
- Kaya, F. (2009). Türkiye'de kredi kartı uygulaması. *Türkiye Bankalar Birliği*, İstanbul.

- Krugman, P.R., Obstfeld M., & Melitz M. (2012). International economics: Theory and policy. *The Pearson Series in Economics*, Boston.
- Mazibaş, M., & Tuna, Y. (2017). Understanding the recent growth in consumer loans and credit cards in emerging markets: Evidence from Turkey. *Emerging Markets Finance and Trade*, 53(10), 2333-2346.
- Obstfeld, M., & ROGOFF, K. (1998). Risk and exchange rates. *NBER Working Papers* 6694.
- Pesaran, M.H., Shin Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), 289–326.
- Prabheesh, K. P. & Rahman, R. E. (2019). Monetary policy transmission and credit cards: Evidence from Indonesia. *Bulletin of Monetary Economics and Banking*, 22(2), 1-26.
- Sönmezler, G., Gündüz, İ.O., & Torun, M. (2019). Türkiye’de kredi kartı harcamaları ile tüketici güven endeksi ve enflasyon arasındaki ilişki üzerine ampirik bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(1), 17-29.
- Tütüncü, A. (2023). Türkiye’de kredi kartı kullanımı belirleyen makroekonomik değişkenler, Gizay Daver & Gülay Selvi Hanişoğlu (Ed.) *Geleceğin Bankacılığına Doğru* içinde (ss. 11-23). İstanbul, Türkiye Bankalar Birliği.
- Uzgören, N., Ceylan, G., & Uzgören, E. (2007). Türkiye’de kredi kartı kullanımını etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik bir model çalışması, *Yönetim ve Ekonomi, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F.*, 14(7), 247-256.
- Vergili, G. (2023). Tüketici güven ve fiyat endeksleri banka ve kredi kartı harcamalarında etkili mi?. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 6(1), 19-28.
- Yıldırım, M., & Demir, H.U. (2021). Kredi kartı harcamalarını etkileyen makroekonomik faktörler ve covid-19 pandemi dönemi üzerine bir inceleme. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 159-180.

Extended Summary

Purpose

In the wake of today's technological opportunities that provide the necessary infrastructure for card use, the tendency towards expenditure transactions using bank and credit cards has increased. Although there are many factors that affect the expenditure amounts in question, two of these factors are confidence in the economy or expectations about the future of the economy and the value of the country's currency against other countries' currencies. Therefore, the present study has been designed with the motive of determining the direction in which the economic confidence index and dollar exchange rate affect bank and credit card expenditure amounts. In this regard, this study seeks to examine the long/short term relationship between bank and credit card expenditures, economic confidence index and dollar exchange rate in Türkiye.

Literature Review

Studies on the variables influencing credit card and bank expenditure always catch the attention of researchers. Numerous studies have been done in this area; among them is the study by Uzgören et al. (2007), which used multiple regression analysis to examine the effects of the 2000–2001 crisis as a dummy variable in order to examine the effects of GNP per capita, inflation rate, number of POS, and number of credit cards on credit card expenditures for the 1994–2004 period. According to the study's findings, the quantity of credit cards, POS locations, inflation rate, and GNP per capita all had a favorable impact on credit card expenses, whereas financial crises had a negative impact. Mazibaş and Tuna (2017) used the ARDL bounds test and the Toda-Yamamoto causality test to analyze the relationship between individual credit card expenditures and consumer loans in Türkiye and the consumer confidence index, interest rate, GDP, consumer goods imports, stock market, and inflation for the period of January 2004–December 2013.

The study's findings show that variables related to the GDP, stock market, and interest rates have a long-term impact on consumer loans and credit card use. The impacts of national income, policy interest rates, credit card interest rates, inflation, oil prices, and currency rates on credit card expenditures in Indonesia for the years 2006–2018 were investigated using VAR analysis in the paper by Prabheesh and Rahman (2019). According to the study's findings, economic expansion can account for credit card spending. In the study of Sönmezler et al. (2019), the impact of the consumer confidence index and living index on credit card purchases in Türkiye between February 2012 and February 2018 was investigated using ARDL analysis. The study's conclusions indicated that there was a long-term cointegration relationship between the variables and that credit card expenditures were positively impacted over time by the cost of living index. Granger causality analysis was used by Göv and Salihoğlu (2020) to examine, at the Turkish level, the relationship between credit card use and the money

supply as well as economic indicators during the months of January 2005 through August 2019. According to the findings of the causality study, there is a one-way causative relationship between the use of credit cards and the consumer price index, industrial production index, money supply, exchange rate, and interest rate.

Design/methodology/approach

In this study examined the long/short term relationship between bank and credit card expenditures, economic confidence index and dollar exchange rate in Türkiye. The examination period of the study was determined as March 2014–March 2024, and bounds test (ARDL) based on distributed lag autoregressive model was used as the method. While performing the analysis, the appropriate model was identified following the determination of the appropriate lag length and diagnostic tests on the stability of the model, and then cointegration analysis was performed. Once the existence of cointegration relationship was determined, long-term and short-term coefficients were obtained, respectively.

Findings

The investigation revealed that the amount spent on credit cards and banks was positively impacted, both in the short and long term, by the economic confidence index and the dollar exchange rate. Put differently, it is seen that the amount of bank and credit card spending rises in response to both the long-term rise in the dollar exchange rate and the short-term increase in the economic confidence index. It is possible to conclude that card spending reflects rises in the dollar exchange rate when evaluating the results in terms of that currency. It can be said that the increase in the amount spent on debit and credit cards is in line with expectations, particularly in light of the recent rise in foreign exchange and how it has affected the cost of goods and services. Furthermore, it is believed that during times of high inflation, consumers must spend more money on the same amount of goods because their purchasing power is diminished, or else their behavior of not delaying the purchase of goods and services in anticipation of a larger increase in the general level of prices in the future causes them to spend more money overall.

The survey also found that consumers' confidence in the economy leads to higher credit card and bank spending. This is taken to suggest that when people or businesses become more optimistic about the state of the economy, they will find it easier to pay for their present bills and to utilize debit or credit cards. Because it is believed that the perception that everything in the economy is good would decrease the tendency to save and increase the tendency to spend, and since credit cards are more convenient to use for these purchases, there will be a rise in the amount spent.